

Knihovnicko-informační zpravodaj U Nás

Vyšlo: 15.12.2004

Číslo: Ročník 14 (2004), Číslo 4

Sekce: Naše téma

Název článku: Knihovní fond je základ knihovny

Autor: Eva Semrádová

Zdroj: <http://unas.svkhk.cz/clanek.asp?id=470>

Knihovní fond je základ knihovny

Eva Semrádová

Základem života veřejné knihovny je bohatý, kvalitní, aktuální a dobře přístupný knihovní fond. A ještě musíme dodat, že stejně důležitý je **knihovník**, který tu sbírku dokumentů vybuduje a ožíví.

Uživatelé knihovny mohou mít konkrétní požadavek a zajímá je, jak rychle se k danému titulu dopracují. Nejlépe dokument vyhledat a rezervovat přímo z domu přes online služby. Druzí se jdou podívat mezi regály, aby si našli něco ke čtení, a ocení příjemné prostředí, přehledné stavění fondu, nabídku novinek. V obojím případě je jejich spokojenost závislá na kvalitě knihovnickovy práce při budování fondu, na jeho odborných vědomostech, znalosti uživatelských zájmů i na šikovnosti, s jakou využije finanční prostředky určené pro nákup fondů.

Množství a kvalita

Budování fondu je nepřetržitý proces, jehož výsledky nejsou patrné ze dne na den. Knihovny si často vytvářejí pro budování fondů **interní směrnice**. Vymezí profil svého fondu, určí optimální cestu dokumentu od získání přes zpracování až po zpřístupnění uživatelům, stanoví finanční nároky atd.

Dobrym **vnějším východiskem** pro budování fondů je orientace v odborné literatuře a zkušenostech jiných knihoven, i když téma budování fondů v odborném tisku v poslední době mírně zaniká v záplavě automatizace a internetu. Větší množství informací nacházíme o akvizici, digitalizaci nebo ochraně fondů, ale souhrnné zpracování tématu budování fondů pochází z 80. let minulého století.

Druhým zdrojem informací může být srovnání s ostatními knihovnami nebo v budoucnu s celostátními standardy pomocí analýzy statistických výsledků.

Zásadní význam pro budování fondu má **souhrn vnitřních podmínek knihovny**, které souvisí s umístěním fondu, rozpočtem, znalostí potřeb uživatelů, informačním aparátem, online službami, meziknihovní výpůjční službou atd.

Odlišnosti v budování fondů v jednotlivých regionech Královéhradeckého kraje zkusíme sledovat pomocí parametrů uvedených v následujících tabulkách:

Oblast	KF na 1 obyv.	Přírůstky: % nově doplněného KF	Roční přírůstek na 1 čtenáře
HK	6,4	3,6	1,5
JC	4,6	3,4	1,3

NA	5,7	3,4	1,2
KO	5,3	4,2	1,8
RK	5,9	3,0	1,4
TR	3,8	3,9	0,9
KRAJ	5,3	3,5	1,3

Oblast	Počet exemplářů periodik na 1 čtenáře	Obrat KF	% KF ve volném výběru
HK	20	1,2	37,5
JC	18	1,4	58,2
NA	17	1,3	52,3
KO	19	1,0	61,8
RK	19	0,9	72,3
TR	29	2,2	74,3
KRAJ	20	1,4	54,2

Náklady na nákup KF na 1 obyvatele v Kč

Oblast	2001	2002	2003
HK	26,20	24,20	31,00
JC	32,30	24,00	26,50
NA	27,30	27,50	28,90
KO	*	24,60	26,70
RK	14,40	16,00	18,10
TR	21,50	22,50	23,70
KRAJ	24,50	23,70	26,80

* V roce 2001 byla oblast Kostelec n. Or. součástí okresu Rychnov n. Kn.

Oblast Hradec Králové se vyznačuje velkým objemem fondů (ukazatel je ovlivněn historickými fondy Knihovny města Hradce Králové), ale i dostatečným důrazem na přírůstek včetně potřebných finančních prostředků. Nejproblematictější se jeví zpřístupnění fondů ve volném výběru, které může mít i vliv na obrat fondu (obrat fondu statisticky porovnává počet výpůjček a velikost fondu).

Oblast Jičín má menší fondy umístěné z 58 % ve volném výběru. Částka na nákup kolísá spíše v nadprůměrných hodnotách, ostatní výsledky odpovídají krajskému průměru.

Oblast Náchod spravuje větší fondy, často budované s důrazem na regionální charakter. Vzhledem ke krajským hodnotám má k dispozici ustálené vyšší množství

finančních prostředků na nákup. Přesto je roční přírůstek na 1 čtenáře i obrat fondu nižší, což může například signalizovat zaměření akvizice na encyklopedie či jiné dražší publikace. Náchodské knihovny nakupují oproti ostatním nejmenší počet periodik.

Oblast Kostelec nad Orlicí se osamostatnila v roce 2002. V současnosti věnuje akvizici maximální pozornost včetně nadprůměrné částky na nákup. Nabízí uživatelům nejvyšší procento nové literatury v rámci kraje, přesto se dá podle obratu fondu a procenta knihovních jednotek vykazovaných v úbytcích uvažovat, že by fond měl projít důslednější aktualizací.

Oblast Rychnov nad Kněžnou vykazuje dlouhodobě naprosto nejnižší objem financí určených na nákup literatury – v roce 2003 o 32,5 % menší částka, než činil krajský průměr. Toto zjištění kontrastuje s velkým celkovým objemem knihovních fondů v tomto regionu. Obrat fondu má v oblasti Rychnov n. Kn. hodnotu 0,9 - krajský průměr činí hodnota 1,4 a procento vyřazených knihovních jednotek je v průměru jen 46 % vůči přírůstku – v kraji činí úbytek v průměru 90 % přírůstku. Celkově lze konstatovat, že budování fondů v Rychnově nad Kněžnou trpí nedostatkem financí, což může vést knihovníky k opatrné aktualizaci.

Oblast Trutnov má v našem kraji nejmenší fondy a roční přírůstek odpovídající spíše podprůměrným nákladům na nákup fondů. Knihovní fondy jsou ze 74 % přístupné ve volném výběru, v profilaci fondů vidíme silné zastoupení periodik a při přísné aktualizaci je v průměru vyřazeno stejné množství knihovních jednotek jako nakoupeno do přírůstku. Výsledkem je obrat fondu na hodnotě 2,2.

Knihy do vesnic

Od roku 2002 ovlivňují budování fondů v knihovnách s neprofesionálním knihovníkem **regionální služby**. Státní dotace umožňuje nákup a budování výměnných fondů, cirkulaci výměnných fondů, odborné zpracování, revizi a aktualizaci vlastních fondů vesnických knihoven. Vliv dotace zasahuje do vzdělání knihovníků i do nákupu informační techniky pro automatizované zpracování a zpřístupnění fondů. Rozsah výměnných fondů charakterizuje následující tabulka:

Výměnné fondy v k. j.

Oblast	VF na 1 obsluhovanou knihovnu	Roční přírůstek na 1 obsluhovanou knihovnu	Nákup VF v Kč na 1 obsluhovanou knihovnu - dotace od státu
HK	797	40	6 468
Jl	394	39	7 392
NA**	792	31	3 596**
KO	363	51	7 770
RK**	815	38	5 388**
TR	442	47	6 946
KRAJ	654	39	5 960

** Na doplňování výměnných fondů v oblastech Náchod a Rychnov nad Kněžnou přispívají obce, na Náchodsku financují 63 % přírůstku VF a v Rychnově n. Kn. 8 % přírůstku.

Ukazatele zveřejněné v tabulkách vycházejí ze statistických dat za rok 2003 a jsou uvedeny bez krajské knihovny, jelikož SVK Hradec Králové vlastní historické a konzervační fondy.

© 2000-2004 Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové · pujcovna@svkhk.cz
· knihovna@svkhk.cz · studovna@svkhk.cz · <http://www.svkhk.cz>